

## מקצת מעשי התורה

המאמר הזה מכיל הערות על מגילה ממגילות מדבר יהודה הקרויה איגרת מקצת מעשי התורה. רחל אליאור דנה בה בספרה "זכרון ונשיה - סודן של מגילות מדבר יהודה בעמוד 81. האיגרת הזו מצויה בחמש מגילות שנמצאו במערה 4 ומסומנות 4Q394-4Q398 והיא מכילה לפי הניתוח (analysis) שנעשה בידי קימרון וסטרוגנל ומצוי בכרך 10 של הסדרה Discoveries in the Judean Desert (DJD) בהוצאת אוקספורד כשישה חלקים. אליאור מתארכת אותה למחצית המאה השנייה לפני הספירה. קימרון וסטרוגנל (DJD 10) מתארכים אותה לפי שיקולים פלאולוגיים לתחילת התקופה ההרודינית (כלומר סוף המאה השנייה לפנה"ס) ואולי ל"כפרי" (rustic) שיכול לנוע מהמאה השלישית לפנה"ס למאה השנייה לספירה). אבל הם מציינים שמכיון שהאיגרות הועתקו, הרי קרוב לוודאי שהעותק האחרון הוא לא הקדום ביותר (עמוד 109). ואכן, לאחר שהם מנתחים את תוכנה הם מתארכים אותה ל-152-159 (לפנה"ס) היינו תקופת יונתן המכבי.

כותבת אליאור - "האיגרת) נכתבה בידי הכהנים לבית צדוק במחצית השנייה לפני הספירה לאחר שהודחו מן הכהונה הגדולה. היא הופנתה לכהנים מבית חשמונאי שביהנו במקומם במיקדש בירושלים. האיגרת נכתבה בידי "מורה הצדק" ל"כוהן הרשע"... מחברי האיגרת מביאים בראשה לוח שבתות ומועדים מפורט המתייחס ללוח שמש בן 364 ימים ומרחיבים בשאלות פולחניות והלכתיות שונות שהיו במחלוקת בין הכהנים לבית צדוק לבין כוהני בית המקדש שתפסו את מקומם ובין הפרושים שעלו בזמנו של יונתן וצידדו בחשמונאים.. "לוח השנה שמוזכר על ידי אליאור מצוי במגילה שמסומנת 4Q394.

מחברי כרך 10 היו אלישע קימרון וג'ון סטרוגנל, אז פרופסור בהרווארד. נבירה בקורות חייו של סטרוגנל מעלה שהאיש מונה לפרופסור ואח"כ גם לתפקיד העורך הראשי של פרויקט המגילות, מבלי שמעולם לא סיים דוקטורט!! הוא כיהן כעורך הראשי בשנים 1966 עד 1991. בזמן כהונתו בתפקיד העורך החלו לצוץ תלונות על הקצב האיטי של פרסום המגילות. למעשה בתקופתו פורסמה רק מגילה אחת. ב-1990 נאלץ סטרוגנל לפרוש מתפקידו כעורך הראשי וגם מתפקידו בהרווארד בעיקבות הערות אנטישמיות שהשמיע בראיון שהעניק לעיתון הארץ. להגנתו טען שהיה חולה. עוד טען כהוכחה לכך שאינו אנטישמי, שהוא היה העורך הראשון שהחל לשלב חוקרים ישראלים בחקר המגילות. נדמה לי שיש עד היום חוקרים ישראלים בתחום היהדות שהיו מעדיפים שמגילות מדבר יהודה לא היו מתפרסמות מעולם. כרך 10 של DJD שחיבר במשותף עם חוקר ישראלי בשם אלישע קימרון התפרסם ב-1994.

לכרך 10 הוסיף סטרוגנל נספח (מספר 3, עמוד 203) שבו מטיל הוא מטיל ספק האם המגילה 4Q394, מגילת לוח השנה, צריכה להיות כלולה בתוך האוסף הקרוי מקצת מעשי התורה. לטענתו שני חלקים. החלק הראשון מורכב מניתוח חומרי של המגילה הבאה בסדרה 4Q395. מגילה זו מכילה דיון בנושא הלכה. לטענתו, לפני השורה הראשונה של 4Q395 יש מקום ריק על הפפירוס ולכן הגיוני לחשוב שמגילת מקצת מעשי התורה מתחילה ב-4Q395 ולא ב-4Q394. הוא לא מתייחס כלל לאפשרות שהקובץ בידינו הועתק על ידי אנשים שונים. עמדתו זו מחזקת על ידי טענתו השנייה. לא הגיוני, טוען האיש, שמגילה תתחיל בלוח שנה, שהוא בסך הכל אוסף תאריכים שהם אינם שנויים במחלוקת!! בטענה הזו חושף סטרוגנל חוסר הבנה (מדהים!) במהפכה שחוללה החלפת הלוח מלוח השמש הצדוקי, הלוח המקורי של העם היהודי, ללוח הירח שהחליף אותו ולמשמעות העצומה של הזזת השבתות והחגים ששינוי זה גרר. לוח השנה הצדוקי היה (בעיני המאמינים הצדוקים) לוח קבוע, שבו כל שבוע הוא רפלקסיה של השבוע הראשון בהסטוריה היקומית. בעיני המאמינים כל יום בשבוע נמצא במספר חלק של שבועות מהיום המקביל לו בשבוע הראשון. (כלומר מספר הימים ששררו בין שבת כלשהיא לבין השבת הראשונה התחלק בעיני המאמינים ב-7 בלי להשאיר שארית). גם מיקומם של החגים היה מקודש. לרשימה הזו של השבתות והחגים המוכלת ב-4Q394 היתה חשיבות רבה בתוך איגרת פולמית מ"מורה הצדק" ל"כהן הגדול" בירושלים, שזמם והצליח להחליף את הלוח המקורי המקודש בלוח ירחי. עדת הרבנים השתלטה על העם היהודי לאחר החורבן אימצה את הלוח הירחי כחלק מן המזימה של השכחת מורשתו האמיתית של העם היהודי והחלפת ההלכה המקורית בהלכה

משום מה החליטו שני חוקרים ישראלים אחרים, ישעיהו טלמון ויונתן בן דוב, דון ולחקור ב-4Q394 ועורך ה-DJD (מחליפו של סטרוגנל) הישראלי פרופסור בשם עמנואל טוב החליט לכרוך את דיונם בכרך חדש (DJD 21). הם מסכימים עם הערותיו של סטרוגנל בנספח 3 שלפיו החלק הקלנדרי לא קשור למקצת מעשי התורה ומוסיפים לכך ניתוח פליאולוגי מורכב. הם מסכימים עם התיארוך הראשוני של קימרון סטרוגנל - תחילת התקופה ההרודינית או כפרי- אבל מוסיפים ניתוח ארוך מאוד מורכב ופלפולי באופיו

של כתב היד והשוואתו לחלקים אחרים של מגילת מקצת מעשי התורה. וקובעים שהם שונים. משום מה הטעון המפורט בן כמה עשרות שורות לא מלווה בצילומים כדי שקורא מן השורה יוכל להבין את טיעוניהם. גם הם מתעלמים מן האפשרות שהחלקים השונים של האיגרת נכתבו על ידי אנשים שונים שהעתיקו את המקור. ברגע שהם הפרידו את החלק הקלנדרי ממגילת מקצת מעשי התורה הם פטורים כמובן מן הפרשנות שלפיו מדובר בלוח שנה שנשלח ליוזורפטור יונתן, ששדד את הכהונה מבעליה הצדוקים.

הם מזכירים את העובדה שמדובר בלוח שמש בעל תאריכים קבועים וגם מואילים לציין שהוא אינו מכיל חגים תנ"כיים אבל מסייגים את עצמם במשפט תמוה "But considerations of content and space and a comparison with 4Q326 give cause to conclude that they were initially recorded in the document" (עמוד 158). את מסקנתם הם מסבירים בטעון מדרשי ארוך ולא אמין של ההשוואה עם קטעי מגילות אחרים, כמובן ללא צורך צילומים שבלעדיהם הקריאה בקטע המדרשי הארוך הזה היא חסרת מובן. חייבים להאמין להם. הם מתעלמים כמובן מההשלכות ההלכתיות של הזאת החגים והשבת.

מי שמאמין להם הוא כמובן עורך הסדרה, עמנואל טוב, שבאינדקס שפרסם בכרך 39 מציין את כולל את 4Q394 בין המגילות המתוארכות לתחילת התקופה ההרודיאנית. כך גם נוצרה תמיהתי כשראיתי את הסתירה בין התיארוך של אליאור לתיארוך של עמנואל טוב.

אני לא מאמין למדרש הפלאולוגי וההשוואתי של טלמון ובן דוב. אני מאמין שלחוקרים יהודים, חלקם מן הסתם מסורתיים, קשה לקבל את העובדה, שלוח החגים והשבתות שונה באופן כל כך דרסטי בתקופה יחסית מאוחרת של קיומו של העם היהודי. היהדות הרבנית הטמיעה בנו את האמונה שקביעותיה הלכותיה חגיה ושבתותיה הם קבועים מאז לפחות מעמד הר סיני אז קבל משה, לפי הטענה הרבנית, את התורה מידי אלוהים. העובדה הניכרת מן המגילות לפיה המורשת הקדומה של העם היהודי, המיתוסים הקדומים שלו, מערך אמונותיו וכמובן לוח השנה, השבתות והחגים לפיהם חי עד התקופה החשמונאית יוצרת דיסוננס בעייתי עם האמונות שהוחדרו בהם, וגם בנו, מגיל צעיר. אוסף האמונות הדעות וההלכות שאנו נוהגים לכנות מסורת אינו עתיק. הוא מודרני יחסית וצץ כאמונה יהודית קנונית החל ממרד החשמונאים. אמשיך לדון בכך במאמרים הבאים.